

Pitaahomî Utîpîho Kapîho Kimandî Pitaahomî Utîpîhandî Kapîhandapî Nesîpîhande

Porîho komî asisîha napwîtandîhaapî
 jatata Timotehopî utîpîho jîpatîpiya
 nusoaasipatamatiyatî amî Pitaahoaisangi
 utîpîho kîmo jîpatîpiyataise (1:14) Kînaungwîha
 66 A.D. hura kîmo utîpîmo jîpatîpiyahore.
 Isîhiya usa ipotîhura pîwîha asîwa asîretî
 pîwîha isîhiyai katîwunjîtauhi kandapî
 Porîho gwînyapenataatî kîmo utîpîmo
 jîpatîpiyataise nyahî pîwîha asîretî asîwa
 katîwînyasohîwaiwaunî kîyaamî pîwîhaunî
 nyahî wîndî atisaatî namaitîhaawo.

2 Pitaahomî Utîpîho napîmasataise

Pitaaho isîhiyai ipîhîrete gaahure undisîha
 (1:1-2)

Autaahaatîhomî isîhiya daiwî bîmîtaatîwîhîra
 siyate undisîha (1:3-21)

Isîhiya isîhiya usaisî pîwîha asîwa asîretî
 katîwî katîwunjîtaatîwîhiya ipotîhura
 noaipaitauhi kandapî Pitaaho jîhî tîmanatî
 kaundisîha (2:1-22)

Awaisîho japîhî napîtandîhuraapî siyatî
 napîtaise undatî Pitaaho isîhiyai pîwîha
 kataunjisîha (3:1-16)

*Isihiya Utipimand Nusoasisawihiyai Pitaaho
Asisaha Gaahuraare Undataase*

¹ Ninì Saimonì Pitaahoninì amì ninì komì otipipati kawitandì Jisasi Kìraisihonanimahanatì natanoaasisihonine. Ninì kìmì koninì nyahì Kìraisihopì gìwunyaitihaahandì apipaahì gaahandì Autaahaatìho nanyamihì nehohipatamataiwìhandì Autaahaatìho nasamihì nehohiyìhiyaatapì kimo utipimo ninì jipatìpiyataayo. Iyataatì nyahì aposerìhiyaanùnunì amì sahunì taawaatì gìwunyaahoto, nyamì Autaahaatìhotatì, amì nyangi nyamì maipìhaiwaatìhapì japìhì nanyamaasìhore. Iyatì amì ko isìhiyaanì nahatiyaanangi gaahatì naasaipitì katì kanyisahore.

² Amì sahì Autaahaatìhopunì amì Jisaasiho Awaisìho nyangi nyainjatisìhopunì gwìnyaapì nasesìpainjìtìhandà kindarì sangì maarìho nasanyamì, amì gaahandì waatì kasisaihì sahì nga itatamanìnwì bimìtaatìwì ninì sapì gaapìsundataayo.

*Autaahaatìho Nyangi Gaahaiwa Kanyisatì
Nanyinyataise*

³ Jisaasiho Autaahaatìhomì watìpìhandisahore. Iyatì amì ko Jisasi Kìraisihonanimahanatì Autaahaatìhosì watìpìhandisahore. Siyatì ko apipaahì watìpìhosì komì watìpìhandì kìmìkanda gaahapa nahataapa nyahì Kìraisihomì isìhiyaanangi andìtìnyaiwatì nyatatamanìtandìhapa aimì nyangi nga nanyinyataise. Saiwa gaahaiwa nahatewa nanyamindìmandì nyahì kometirìhìretì

japepihirihaawi nanyinyataise. Ami nyahi sandi saitahaawi Kiraisiho Autaahaatihometirihiretapi nyangi neti nanyisati ginyunyaasih nyahi Autaahaatihopi biyaati gwinyaawaati mmonahaayo. Iyati ko nyangi gaatati nanyamaataise koai ishiya mepi autaahepumapi baiwi nga usonwi kop maaritohitihanduni, ami ko apipaahi gaaho weriho atipho bimindahanduni nyahi naitihaawo. ⁴ Iyati ami Kiraisi Jisaasiho Autaahaatihomi watipihanda apipaahi gaahaiwa ami awaiwaiwa kaiwaapi nawiho numwutihomi ambipati owehandi nyangi nga neti nyatatamanitandihaiwa kanyisati nga nanyinyataise. Saiwa ko siyati kanyiwimaiwa nyangi kanyisati nanyamitandi jihura ko katirihiri kireti kanyisataise. Ko siyati saiwa kanyindimandi ami sangi neti anditisahonihahi sahi apipaahi maipihaiwa maapi yapimbatambihaiwa sangi neti nasopisasantandihaiwaatihapi noaipasi nehahaati yanihimaitaatiwe. Yanihimapi ami sahi Autaahaatihometirihireti nepi ko bimirihireti bimitaatiwe.

⁵ Ami sahi aimi Autaahaatihometirihireti nesihyaatisi ami sandi kandapimatonihahi sami Kirasihopi gwunyaahohitihandi nepi anditwipi kimaiwa bipinjawi kaiwise. Sahi Kirasihopi gwunyaahohitihandi nepi anditwipi gaahandi kaiwise. Aiw ami sahi gaahandi kiyohitihandisawi. Sahi Autaahaatihopuni ami Kirasihopuni mmonwi nepi ami sahi Kiraisihomi ishiya maapi

yapipataapihî bimitaatîwîhîretî sirete
 tiwî baiwî mmonîwî gwînyaahohîtihandî
 nepî bipinjawîse. ⁶ Aiwî amî saiwî sahi
 gwînyaahohîtihandisawî samî ambîpatî
 maarîho jandotî maaritimbîpa nepî ipîhatisawî
 jatohîtihandî nepî tîmaamaipî kaiwîse. Aiwî
 amî sahi samî ambîpatî maarîho maaritimbîpai
 nepî ipîhatisawî jatohîtihandisawî sahi
 andîtitîwî bitotawaawî yaasatî naanjîhaiwa
 nehohîtihandî nepî tîmaamaipî kaiwîse. Aiwî
 amî sahi samî ambîpatî maarîho yaasîhaiwa
 andîtitîwî bitotawa nehohîtihandisawî
 tîmaamaipî Autaahaatîhomîhîretî nepî
 japepihîrîwîse. ⁷ Aiwî amî kandamî tiwatîhaatî
 sahi maarîho omanîtihi samî naisîhiya
 Kîraisihomîhiyaapî baiwî gwînyaapî gaahatî
 kawiwî usonîwî kiyai wapa nunyawîse,
 tîtihi nehî sahi sawanaatamî namwinji
 nasohîrîhîretîhiyai kawisohîpatamataiwo. Aiwî
 amî Autaahaatîho isîhiya nahatîyai maarîho
 numwîpatamataiwî amî sangisangi naasîkatî
 kaiwî isîhiya nahatîyai maarîho nunyawîse.
⁸ Aiwî amî kîmaiwa gaamaiwa nîni taatî sangi
 kasatohîwîmaiwa nepî anîtiwî isîpi daiwî
 bindawaawî amî kaiwa waatî pîhîtiwî sahi
 kaiwîse. Aiwî amî sahi Awaisîho Jîsasî Kîraisîho
 nyangi nyainjatisîhopî sangi biyatî akîtinîhi
 gîsunyaatatî nasesîpatamataataahî kîmaiwa
 gaamaiwa samî ambîpatî maarîhoaatîhunî, amî
 samî pîwîha dahopaatîhunî noaipatî watîpîtatî
 ahotonîhi, amî kaiwa sahi kiyaatînihi kaimî
 nutaapo. Sahî saiwî kaimî niyohîtihandahî
 amî sahi kopî otîpîpatî nehî yatîpîhatî wîndî

kamaiw+ t+tihi ak+ipi+pa noaip+hati kaitaapo.
 9 Iyataati am+ utaaho wo saiwa gaamaiwa n+ni
 sangi kasatoh+w+maiwa kamaayati owehohi
 wapa kaan+hi ahotimb+pa nga w+nd+ monataise.
 Am+ so utaaho wo kom+ nd+ha niyotati asahata
 maawinjatinj+hi biyati minjas+homatiyataise.
 Iyati am+ ko kom+ maip+haiwa j+hura kaiwaiwa
 Autaahaat+ho bausat+ nemwat+ net+ t+tihi gaaho
 pop+t+hoemwas+t+handap+ Autaahaat+ho nis+
 maip+haiwa aim+ bausat+ nen+mas+hon+niso, tat+
 g+munyaati ko aim+ nan+pimatamas+he.

10 Is+ am+ nis+ nais+hiyaati nisataiw+
 Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaate, sangis+
 Autaahaat+ho aim+ gaatat+ nasamaati am+
 sahi t+tihi kom+ is+hiyaatimat+taatiw+
 aim+ nasam+hainj+hiyaate. Ko sangi
 aim+ sasih+hiyaatis+ koai n+wipinj+taatiw+
 gaatat+ nasamaas+t+handun+ am+ t+tihi
 kom+hiyaatimat+taatiw+ nasam+hainj+t+handun+
 nep+ ak+t+nihi ak+t+handemapi ak+te t+w+
 sawanaatun+ am+ is+hiya usaun+ mmondaatiw+
 sahi m+taah+ waati and+titiw+ k+retapi
 gaahaiwa kaiw+se. Sah+ saiw+ gw+nyaap+
 kaiw+ is+watawaawaah+ am+ sahi w+nd+ jap+hi
 nuw+ maip+hand+ kaiw+ t+mahiyaw+ am+
 sahi Jisasi K+raisihop+ g+wunyaahohit+hand+
 w+nd+ namaamaitaapo.

11 Am+ sahi saiw+
 k+m+ret+ saiwa gaamaiwa japepih+r+im+ nuw+
 am+ ipot+hura Autaahaat+ho sangi sasatat+
 sahi nap+w+ nandaap+se tat+ maasomwaan+
 awaind+ nasuwati net+ waah+wa jainjapwaati
 jainjahon+hi am+ sahi Awais+ho nyangi jap+hi
 nanyamaati nyainjatis+ho kom+ is+hiyai winjaati

jinjap̄h̄i jinjap̄h̄i kon̄h̄i bimimb̄p̄h̄i naiw̄
nandaitaapo.

¹² Iyataatī amī saiwaahī sahī aimī
gw̄inyaapī mmon̄w̄hiyaat̄it̄ihandī kandī
n̄nī bapaindī mw̄t̄ipisatī netī sam̄i am̄t̄iha
jainjap̄waatī gisunyaapī nuto, am̄i sahī
kaiwaapī nasisoarī gw̄inyaait̄iwo. P̄w̄iha
akaaha Jisasī K̄raisihop̄taha nyahī sangi aimī
katawaasason̄h̄i sam̄i am̄t̄ihetī gisunyaat̄i
am̄i sam̄i oman̄j̄t̄it̄ih̄i netī wat̄ip̄it̄atī ahondaise.

¹³ Isī am̄i n̄nī maapī yap̄imbataap̄h̄i asohon̄nī
nisī amb̄patisatī bimohur̄mura saiwa
gaasiwa sahī gw̄inyaapī kaitaat̄w̄i bapaindī
jin̄j̄haatematī kasat̄m̄i nutaano. Am̄i n̄nī
sand̄i sangi kasat̄m̄i nutandī nisī ot̄ip̄ip̄ate. Am̄i
sand̄i n̄nī apaap̄i maato, saiwa gaasiwaapī sangi
bapiyatī gisunyaaton̄h̄i kaiwaapī jinjap̄h̄emapī
gw̄inyaait̄iwo jinjap̄h̄i kasat̄itaano, satataato.

¹⁴ N̄nī n̄wahonisapī gw̄inyaatī mmonataayo,
wind̄i ot̄ih̄imetan̄h̄i n̄nī nisī amb̄pati namaito.
Awais̄ho Jisasī K̄raisiho nyangi nyainjaatī
bimis̄ho n̄ngi sandatī wind̄i ot̄ih̄imetan̄h̄i
k̄inyī ketī napw̄it̄aise ndatī t̄it̄ih̄i aimī
kandataase. ¹⁵ Isī am̄i n̄nī and̄it̄indī waatī sangi
netī and̄it̄isatī saiwa gaamaiwaapī jin̄j̄haatema
kasat̄m̄i nutaano. Saisan̄h̄i am̄i sahī saiwa
wind̄i nan̄ipimat̄w̄i namaamapī kiyaat̄in̄h̄i
nasisoarī kaim̄i nutaat̄iwo. Saindī kaiwa n̄nī
kon̄in̄h̄i kasat̄m̄i nutaano am̄i n̄nī napotī
owetisan̄h̄uraisangi sahī nasisoarī mmon̄w̄i
kaiw̄ am̄i gisunyaat̄it̄ando.

Nyahī K̄raisihom̄i Nausain̄j̄t̄ih̄andī J̄ihura

Sis̄hoas̄n̄i Nyami Nd̄haara Mmoho

¹⁶ Iyataatī amī nyangi nyainjaatī bimisīho Jisasī Kiraisihopī komī wat̄ip̄handī awaindīhandī nausaatindīhandisatī nap̄it̄aise sataatī aimī nyahī sangi kasato. Iyataatī nyahī komī wat̄ip̄handī nausainjītīhandapī sangi kasatoh̄itīndī neh̄i is̄ihiyaamī p̄wīha maat̄maat̄ap̄i taanauh̄iha sawanaunyaap̄iha kan̄ihauhī nyahī newaatī kasatīhaamaayo. Owetise. Nyahī komī ot̄ip̄ip̄atī kawitīhaawī nanyam̄hainjaw̄ihiyaanī aposer̄ihiyaanīnī Autaahaatīhomī wat̄ip̄handī nausainjītīhandī Jisasī Kiraisihomī amb̄ip̄atetī koai net̄i bop̄ihatī otiwa kaumbwaatī nīwusaat̄i noaipasīhī Autaahaatīhomī sis̄hoas̄n̄i nyahī yawanaanamī nd̄haara mmon̄ihoh̄itīhandapī siyahandī mmon̄ihaayo taatī tit̄ih̄i aimī kasatoh̄ihaare. ¹⁷ Iyataatī Autaahaatīho yam̄ihapataatīhap̄i komī yundanyīha wand̄iha nunyatī Kiraisihoai net̄i nīwimaatī awais̄ihoemas̄ih̄i amī kom̄ihetapī awaindīhandī otiwa kambwaatī nausainjīhī nyahī nyamī nd̄haara usonīhaayo. Siyaatī usohon̄ih̄i Autaahaatīho komī nausainjītīhandī ap̄ipaahī gaahandaatīhī bimisīho Jisaasihopī sandaase: “Kimb̄ih̄i k̄imo nisī m̄itīmoai maar̄iho nunyatī amī kop̄i nīnī maar̄itītīhore,” tatī p̄waaatīhī amī nyahī p̄wīha sa atisīhaayo. ¹⁸ Aih̄i sura nyahī Jisaasihoaaisaatī Autaahaatīhomī sis̄hoas̄n̄i maasī bitohon̄ih̄i Autaahaatīho sap̄iho komī Mwaaho Jisaasihoi net̄i nīwimaatī amb̄ip̄atī awaipatī numwih̄i amī kom̄ihetapī sis̄iha awaindīhandī otiwa kambwaatī nausaatataise.

Aihi Autaahaat̄ho komi nausainj̄it̄handi awaindihandaat̄hi yam̄hapataat̄hi bindataat̄ nyah̄ atison̄hi Jisaasihop̄ piw̄ha satat̄ kandaase. “Kimo nisi maasih̄mo kom̄het̄i nisi maar̄ho ah̄notih̄ n̄n̄ koai maar̄ho ap̄ipaah̄ nunyat̄hore. Aindi n̄n̄ kop̄ nga ap̄ipaah̄ maarit̄it̄hore,” tat̄i katih̄ nyah̄ atis̄haayo.

¹⁹ Aih̄i kimba wapa sah̄i gw̄inyaitaat̄iw̄hapa kasat̄tandiyo. J̄ih̄i aimehura ipot̄ihura wiwa noaipaitand̄haiwaap̄i p̄ropet̄hiya Autaahaat̄hop̄i kat̄iw̄i j̄ip̄at̄ipaiw̄i ah̄iyoh̄haap̄i ap̄ipaah̄i ak̄it̄in̄hi akaahaare, taat̄i nyah̄ mmona gw̄inyaahaayo. Isi ami sangisangi kiyaami piw̄ha nep̄i an̄tiw̄i is̄iwatawawaah̄i ami sand̄ih̄i sah̄i gaahat̄i kaisaihi ngaat̄it̄aise. Saiwa j̄ihura p̄ropet̄hiya Autaahaat̄hom̄i piw̄ha Jisaasihop̄tat̄i kat̄iw̄i j̄ip̄at̄ipiyoh̄waiwa sis̄iha ram̄handi asahatind̄it̄hi taat̄i nusaat̄im̄i naipatamatiyahaiwaare. Kaiwa siyat̄i sis̄iha ram̄handi asahatind̄it̄hi taat̄i nusaat̄ipatamatiyat̄i nusaat̄im̄i not̄i asis̄iha bowataat̄i ami kambwaat̄i bosetetap̄ihaat̄i nipaatihaat̄i t̄ihoaat̄i, ami ip̄ho ip̄tat̄i awaindi saasinj̄ipatamatiyat̄i Jisaasiho yamahapataat̄hi namasi maap̄i yap̄imbataap̄hi nason̄hi komi nausainj̄it̄handi sam̄i oman̄j̄it̄it̄hi maar̄hoaat̄hi noaipahon̄ihuraat̄it̄ando.

²⁰ Iyataat̄i ami kimandi awaindihandi sah̄i baiw̄i mmon̄w̄i gw̄inyaap̄i nases̄ip̄at̄it̄and̄i n̄n̄i sangi kasat̄tandiyo. J̄ihura is̄ihiya p̄ropet̄hiya Autaahaat̄hom̄i piw̄ha ausaap̄i kat̄iw̄i ami j̄ip̄at̄ipiyoh̄waiwaami tanyaaha utaaho wo neh̄i ko sawahom̄i

watipihandi amitihha gwinyaasitihanda nesipati katitandihaiwaamaahe. Owetise. ²¹ Ami sandi apaapi maato. Piropetiho Autaahaatihomi piwihha ausaasihho neh ko sawahomi amitiheti ami maarihooatih maaritati gwinyaasitihanda piwihha ausaati kandaamaase. Owetise. Ami neh Autaahaatihomi Itipihho Gaaho ishiyaami gwinyaahohitihandi neti Autaahaatihomi gwinyaati maaritirihiretemwati nunjati kaundati giwunyaasih, ami ko Itipihomi watipihanda kiya piwihha atiwi nepi katiwi ami jipati piyawaayopo.

2

Pitaaho Kiraisihomi Ishiyai Ishiya Jaipipa Katiwunjohiyhiyaapi Jaawo Undataase

¹ Jih aimehura Autaahaatihomi ishiya Isiraherhiyaami otihatih ishiya usa nyahi piropetihyaanine, tiwi ishiyai jaipundwihya noaipapi bindawaayopo. Kiyai Autaahaatihho piwihha nunyati windi natamusoaasihhandi kandi neh kiya sawanaami piwihhaapi ishiyai saundwi, kima Autaahaatihomi piwihhe tiwi jaipitiwi ausaapi kaundopo. Isi ami wani kimuraisangi sikaiwi ishiya neh sawanaami piwihha jaipipa sangi neti nasopisasantihhaapi kima Autaahaatihomi piwihhe satiw samihatih noaipapi bindawaawi katiwisasitaapo. Aiwi kiyai sahi windi maawinjasaih noatiwi samihatih nandaapi piwihha jaipipa kihaiwa kihaiwa, sahi Kiraisihopi giwunyaahohitihandi nepi nasopisasitaatiwi ishiyai jaipipa katiwunjitaapo. Awaisihho nahataapa jatisihho

kiyaapî komî ambîpatî nunyanatî kiyai kiyaamî maipîhaiwaatîhapî numwaasîhoai ahosumwapî kopî nanîpimatîtaapo. Kiya siyawaawî sawana nepî ketî kuraanîhî nopîsasiwî owematîtaapo. ² Kiya saiwî ketî kuraanîhî nepî owematîtaatîwîhiyaatanîhandî kandî samîhatîhî Kîraisihomî isîhiya taahiyîhiya jaipîpa katîwunjohiyîhiyaamî kiyohîwaiwa nepî apîpaahî maipîhaiwa kaiwî kiyaamî ambîpatî kîhiyaisawî namînîwî daitaapo. Amî kiya saiwî kiyohîtîndaahî nehî maatîmaatapî Kîraisihomî isîhiyaamî ipaahambîhiya Kîraisihopunî amî kometirîhîretapîhaiwaapunî pîwîha maipîha katîwî sisîpîtîtaapo. ³ Isiya siya isîhiyai pîwîha jaipîpa katîwunjohiyîhiyaapî sangi wa sandî kasatîtaano. Siya isiya nawîho nehî sawanaapaahîhî nepî ahoitaatîwî maarîho wîndotî akîwisamaahiyaare. Kiya saiwîhiyaasi samî nawîho aipî nasaitaatîwî pîwîha jaipîpa sangi jîpîsisahaiwa kasatîwî katîwisasîtaapo. Kiya siyawaahandî kandî amî kiyai pîwîha netî yawutaatî tipîtapaatî usonatî nemaitandî Autaahaatîho jîhura kiyaapî pîwîha katatî wisasatî ahaihîhiyaare. Amî sandî ko pîwîha sa nehî ipîpa etîtaatîtatî kandaamaase. Tîtîhî kaitandî akaaha kandaase. Iyatî ko kiyai netî tipîtapaatî usonatî amî nemaitandîho Autaahaatîho utaarîhandî jatîmî nasatî wanisangi ko konîhî tîmetatî amî jatataise kiyai ko katimbîpa kawîsatî nemaitando.

⁴ Isî amî jîhî aimehura isîhiya usa saiwa saiwî Autaahaatîhoai pohipîwiwî amî maatîmaatîwisauhîhiyai nehî maawinjatî

nemasitihandapî ko siyahore, tiwi sahi gwinyaitaatiwi nini sangi kasaitaano. Jhi aimehura komi otipipatihya yamihapataatihapihiya usa koai maatimaatiwiwi maipihaiwa kiyauhi ko kiyai nehi maawinjati neti etaihiri apipaahi tongihropi, sahi sisahaapi nutaatwihyaate, undati neti yotihî ami apipaahi asahatahiropi asahatindihandi wirihiri watipihiri senihandamatiyati wisasati isiwatihî napwitwi bindawaayopo. Napwitwi bindawaawi asisîha Autaahaatihî kiyai neti sisîhapihemaitandihuraapi jatawaayopo. ⁵ Iyataati ami jhi aimehura Nuwaaho bimisuraisangi Autaahaatihî isihya maatimaatiwiwi maipihaiwa pihitiwi kiyohiyihiyai wîndi nehi maawinjase. Ko wipati wipati waapihaati usepati durihiri awaindahandi neti nusoaasihî kiyai neti nanati nawatisati owemase. Aihî Nuwaaho nehi naasohî Autaahaatihî maaritati gwinyaasirihiretapi titihaiwaapi piwîha ausaati isihiyai kaundisîhoaisaahî isihya nehi ikwî naasairitihî wihînhîramî isundipihuri yahurîtahiyaisati japhî numwaasihî kiyai durihiri wîndi neti namainjihî ami kiyai nga bimopo. ⁶ Ami isihya aunahîpîhaurî awaiwaurî Sotomîhandaahiyaapunî, ami Gomoraahandaahiyaapunî kiyai apipaahi maipîtowî nemaitaano, tati Autaahaatihî kiyai nemasitihandapî sahi aimî atiwî gwinyaapihiyaate. Iyati ko saurî aunahîpî awaiwaurî sisîha yamihapataatihapi neti natausaasihî tîhati owemati nehi

sotipati waatipatihindaise. Ko sandi siyati kaindimandi ishiya ipoti ipoti yapihhi nahanda noaipahohiyihiya ningi maatimaatiniwi nepini masaihihiyai sawito, tati nunjitandi kiyataise. Ami ko siyahosi wiwa nyangi sanyitaiso, tiwi kiya kopu yaiwi windi maatimaatimitaatiwo. ⁷ Ami Rotiho titihi gaaho sapihhi Sotomihanda bindataise. Bindataati ishiya apipaahi maipihaiwa kiyami ambipati kihiyaisawi namininwi kiyohiwaiwa mmonataati komi maariho apipaahi mmaipiwimatati yaawati naanawisataise. Sawimainjho bimihhi Autaahaatihho koai japihhi numwaasihhi ko nga bindataise. ⁸ So utaaho titihi gaaho maariho titihitaho ishiya Sotomihandaahiyaami otihatihhi bindataise. Bindataati kiya maipihaiwa pihitiwi kihaiwa kihaiwa kiyauhi winjataise. Iyati asisaha nahateweti kiya piwaha maipihaiwa katauhi atisataise. Iyati komi maariho titihi gandaise. Siyati komi maariho titihindaati ami ishiya winhapipa nemapu maatimaatisauhi winjataati ami otapahaatuni ami apatihuni komi maariho mmaipiwimatati yayati apipaahi yaawataise. ⁹ Isi ami saiwa Awaisihho kaiwimaiwaapu nyahi gwinyaitihaahandi newaati mmondihhaawe. Ishiya Autaahaatihhoai niwipinjawi ko maaritati gwinyaasirihireti daayohiyihiyai nunjenhaiwa nusoaipahonaahi kaiwaatihapu kiyai japihhi numwaitaise, ami komi ishiyai japihhi numwaitandihira aimi mmonahoso. Iyati ami Awaisihho ishiya maipihaiya kiyohiwaiwa aimi mmonahore. Iyati kiyami maipihaiwaapu

wihoaanj+handi numwitandihira daihira aimi mmonati gwinyaaahosi kiyai neti isiwatimi noti komi asisiha isihiyai neti tipitapaati usondandaha noaipahonihura kiyai neti piwahaapihemati tipitapaati usondaise. ¹⁰ Iyati ko kiyaami usai wihooan+handi apipaahi awaindihandi kiyaami maipihaiwaapi numwitaise. Siyaari isihiya apipaahi ainjotati titihimetahaiwa kaitaatwi kiyaami maariho ambipati w+ndosihi isihiya kihiyaisawi ambipati nam+n+n+wi kiyohiy+hiyaatitaise. Iyati ami kiya Awaisihomi piwaha nehahaamataiwi nemahohiy+hiyaatitaise.

Ami kiya noaipapi daahi apipaahi watipitiwimapi ami w+ndi yamaiwi neh nanihaiwi autaahinjaawi yamihapataatihapi isihiya kiyai autaahi wamwaan+hi apipaahi gaahiya jhiyaapi piwaha maipaha katiwi sisipitiw+hiyaare. ¹¹ Iyataati ami mihaati yamihapataatihapi Autaahaatihomi otipipatihiyaahi w+ndi saiwi isihiya yamihapataatihapi apipaahi gaahiya sanahiy+hiyai Awaisihomi ndiheti piwaha maipaha kaundiwi sisipimundopo. Ami kiyaahi yapipatambi isihiyai nusatipahaapi watipihandi apipaahi awaindihandisaw+hiya watipihaiwa nga kaitaatwihiyandaahando. ¹² Ami isi k+miya jaipipa katiwunjohiy+hiyaahi ipataatihapi kohasip+ho suh+r+ maasap+ho ainj+hi+pi+pa isihiya kapai tip+ yotiwi ami tip+ nandaatiwi namoyaatimbipaamataiwihiyaare. Kiya setahiyaasi wapa kiya w+ndi mmon+wi gimunyaahoh+pi+paapi maipaha katawaatopo.

Isihiya kohasipihō maasapihō ainjhipipa ipataatihapihapai timahohipatamatiyati Autaahaatihō kiyai nemaitaise. ¹³ Kiya isihiya usaisi maarihō ambipati yaawihaiwa nunyohitihandapi ami kiya sawanaisangi yaawihaiwa naitaapo. Iyataati kiya asisihā kihetimapī otapihāati ipihō watipihōetimaawī nandapa awaiwaiwa tihwi pihitwi nipinjawi gwisihā taupwimapī nanwi ami kiya saiwi gwinyaapihyaare: Asisihā nahateweti otapihāati ipihōeti nandapa awaimbipa tihāati nipinja nanihāawi ami nyami ambipati gaanyimatati jipinyisonihī nyahi nga maaritihāahirete, tiwi gwinyaapihyaare. Saiwi kīmi kiya sahi Autaahaatihomī isihiyaati ahoyanwi nahoiwi piwanwi nandapa tihwi maasi nanihohipipihī napīwi nasipaapi sangisawi nandapa nanawaayopo. Kiya wihoaanī mangirainī kiyaami ambipati maarihō gwinyaati maaritimbipa taawī kiyawaaheti isihiya gaahiyaamataiwi sangisawi sami nandapa maasi nepi nanwi sangi kiyaami kipati atihā nasamasawi nepi nasopisawī masihaiwa nasanyawaayopo. Aiwi kiya saiwi kiyaami ambipati maarihō maaritati gwimbipa kaitaatiwi maaritwimawaayopo. ¹⁴ Kiya nahateweti asihya apipaahi maipihiyaisawi ambipati tīmaamaipi namīnīndaatiwīhandapaahihī gwinyamapi kiyaami ndihā mīhopi mīhinī gaamapi no-toaahaariwī japihyaare. Kiya sapa maipihapa kaitaatiwi maaritohitihandī wīndī apipaahi nga tīmaawisaitahiyaare. Aiwi Kiya isihiya usa

kiyaami Jisaasihopi giwunyaahohitihandi windi watipimetahiyai atipati nunyawai maipihandi kaitaatiwihat aisi nowaayopo. Kiya isihiya usaamihapaapi kiyaamihapaatitandi naitaatiw maariho windoaitandihandi aimi mmoniw nepihiyaare. Ami kiya saiwa maipimaiwa saiwi kiyohiwimaiwaapi wihooanhandi nawihomatiyati kiya yaawihandi Autaahaathiho numwitaise.

¹⁵ Aiw kiya gaahaiwa wandi kamaiwi ami namamapi kiyaami maarihoaatih apipaahi maipitamataise. Aiw kiya Beramihomihati newaayopo, ko maipihandi kiyonhi isihiya koai nawiho numwitaatiwi ko nawihopi apipaahi maaritati nawihoai maariho numwipatamataiwo.

¹⁶ Dongiho isihiyaamatiyati piwaha wandi piwaamaatahore. Siyahondaahandi kandi ami Beramihomi dongiho utaahomatiyati piwaatati Beramihoi itihundati niwisapuse Beramihonawihonaitandi maaritataati maipihandi kaitandaindihandi ami Autaahaathiho dongihomi maahomwaan piwaha kata wiwisiho. Aih so Beramihon Autaahaathihomi piwaha atisa neti Autaahaathihopi awusaasiho nawihopi maaritamataati naharisahomatiyati maipihandi kaitotahandi namahaase.

¹⁷ Iyataati isihiya jaipipa katiwunjohiyihiya siya waapoho mihatih yapipataatihapi noaasiho napatamasipatamataiwihiyaare. Aiw ami kiya tiwipati asihati mwipihati mbipa itinambitihiri awaimbipa tiwihati nemasipatamataiwihiyaare. Ami kiyaapi Autaahaathiho wapihi apipaahi asahatati

ndiha monihapihī etaihiropi neti tīthemwati tumasihyaare. ¹⁸ Isiya siya piwīha nehī taanauhīha akīpīpa oweha amī naharimataha katohīhaapi kiyāamī ambīpati naimaatīwī genanīwī tīhaapaiwīhiyaare. Aiwī kiya maipīhaiwa usīhiya asīhiya kihiyaisawī ambīpati namīnīwī kaitaatīwī kiyaamī ambīpati gwaitatī wīndotī maaritimbīpa araihopī wīrīhīrapī naapīhomataiwī isīhiya wanī kiyaanīhī maipīhaiwa namasi nasohiyīhiyai nunjaamanīwī japīhī wīrapī aisi nowaayopo. Iyauhī isīhiya jaipīpa katīwunjohiyīhiyai nīwipinjai nuwī nanīhaiwī ambīpati maaritīwaiwai kihiyaisawī kiyawaayopo. ¹⁹ Aiwī isīhiya jaipīpa katīwunjohiyīhiya isīhiyai saundīwī, “sahī nyangi napīwī nanyipinjawaawaahī amī sahī nehī nanīhaiwī bindawaawī samī maarīho ambīpati gwaitatī jandosīpīpa sahī maaritohīrīhīretī nanīhaiwī kaitaapo,” undīwī kaundawaatopo. Amī kiya sawanaahī kiyai netī nusopīsasītandīhaiwa maipīhaiwa kiyohīwaiwaamī nehī otīpīpatīhiyaimatīwī bindawaahiyaare. Amī sandī nīnī apaapīmaato. Nyahī yawanaanī aimī mmonaahiyaane. Utaaho wo wapai nunyanamataataahī sapa kapaamī ko nehī otīpīpatīhoematataise. ²⁰ Isiya siya akītīnīhī maapī yapīpatambīhapa maarīhoai netī kipotī ainjotatī maipīmasīpīpai kiya nyamī Awaisīho amī nyangi japīhī nanyamaasīho Jisasi Kīraisihopī gwīnyaapī gwīwunyaahohītīhanda namawaayopo. Saiwī namapawīhiya kiya amī japīhī kaiwaatīhī nuwī nunyainjaihī, amī kaiwa kiyai netī anītisatī

mmatî isîwataataahi kiya jîhî nyamî Awaisîho amî nyangi japîhî nanyamaasîhopî sangî mmonîwî gîwunyaapîhura, maipîtohitîhandî nusatipîhaapî apîpaahî daahî nuwî maipîtîwîmaitaapo. ²¹ Siya isiya wuwanîhura Kiraisîhopî pîwîha wîndî atîhomîwî amî pîwîha ka daihîra tîtîhî gaahîramatîyahaasî nepî miwatawaaawî kiya gotî masîhonjî maipîtîtauhe. Saitîhatî katî amî aimî Autaahaatîho komî pîwîha wînhapîpa isîhiyai nunyatî natausaasîhî wuwanîhura napîwî pîwîha akaaha ausaapî katîwunjawaayopo. Katîwunjauhî kiya atîwî gwînyaapî daihîra gaahîra daiwî bindawaayopo. Bimambîwîhiya kiya Autaahaatîhomî pîwîha akaaha nepî gwînyaapî isîwatotîha namapî nanîpimatîwî japîhî maipîhandaatîhî nuwî apîpaahî daahî maipîtîmawaayopo. Isî amî kiya saiwî kiyohîtîndapî ipotîhura Autaahaatîho kiyai yaawîhandî awaîndîhandî numwîtîaise. ²² Sandî kiya saiwî kiyohîtîmandî pîwîha akaaha wa satatî ahotîrîhîretî kiyawaayopo. Iyataatî ka pîwa satise:

“Suhîrî dasîha daahîwatosatî japîhî nepemaitatî netî nainje tatî ahotise. Iyatî amî maasapîho sanaatî saisatoya baawusauhîho ko japîhî notî komî wepatî ekaarîpataatîhî ekaarîpitatî wepatî jaatataise,”

Ga Bimisîho 26:11

tatî ahotîrîhîrî kîretî kiyawaayopo.

Apipaahi Akitinihi Awaisiho Japih Napitaise

¹ Nisi naisihiyaati nisataiw Kiraishopi gwunyaahohiyihiyaate, kimo utipimo kasinimo sapi nini jipatiyayaayo. Iyataati utipihohi jioatihuni ami kimoatihapuni kimaiwaapi sahi gwinyaitaatiwi nini sangi neti gisunyaati jhaati kasatataato, ami kaapi sahi gwinyaahohitihandi titihititando.

² Ipoti wiwa noaipaitandihaiwaapi sahi jhaati gwinyaitaatiwi nini gwinyaataayo. Saiwa ipoti noaipaitandaiwaiwaapi Autaahaatihomi piropetihiya piwaha katiwi jipatiyohiwaiwaaro. Iyataati ami nyami Awaisiho nyangi nyami maipihaiwaatihapi japihi nanyamaasihomi winihapiapaapimaawi sahi mmoniw gwinyaitaatiwi nini sangi kasatataato. Sapa Awaisihomi piwaha winihapiapa Awaisiho komi piwaha otipipati nunyat isihyai sapi natausaasih nesi sangisaapihi napiw kasatauhi sahi atiw nehohipapaapito. Sapa kapaapi sahi windi nanipimimatitaatiwi nini sangi kasatataato.

³ Ami asisaha ipotihaiweti noaipaitandihaiwaapi wani nini sangi kasatitaano. Asisaha ipotihaiweti isihya sisipititaatiwihya noaipaitaapo. Noaipapi kiya kiyaami maarho windoti maaritimbipaahih japepihiritaapo. Aiw kiya satiw sisipititaapo. ⁴“Jihura Jisaasih satise. Nini kimaapi yapimbatambi japihi napito, tati katisihosi ami ko maahape wo namaapiso. Ko windi namaapitaise. Nyami asoya aimi napomahopo. Napomihauhi ami kahapaamapiapa wuwanihura Autaahaatihohi

kiyati ahaisuraapi nehi kapaanihi naasaimumwaanji jhamatiyati ahotimi nasati wani kimurandaise,” tiwi sisipititaapo. ⁵⁻⁶ Iyataati ami kiya usinjaawi poundihi kimandi mmoniw nanipimatiw+hiyaasi saiwa katawaatopo. Jhi aimehura Autaahaathiho piw+ha katih nehi komi piw+haara yam+hapatuni ami yap+patuni noaipati ahondaise. Iyati ami Autaahaathiho waapoho neti koraahi yap+pati kaih waapohomi ot+hapihi yap+pati noaipati ahondaise. Iyati ami dur+hiri waapoho koraahi Autaahaathiho katih dur+hiri nimaanati yap+pati nahatepi neti nanati namaasataise. Iyati dur+hiri waapihaata yap+pati nahandi neti namaasati ami Autaahaathiho is+hiyaisuni ami kahapaamapi pa nahataapisuni tiwati nemataise. ⁷ Iyataati ami Autaahaathiho komi piw+ha k+m+ka naasaaraahi yam+hapatuni yap+patuni wani ahotimati w+ndi neti namop+sasati nga isiwatati jatataise, tihoaahon+hi sis+haara neti t+hat+ nasasiwati owemaitando. Iyataati ko yam+hapatunisuni ami yap+patisuni sandi asis+ha is+hiya koai at+homaawisohiy+hiyai tip+taapati usonati nemataahura kawitaise.

⁸ Ami nisi nais+hiyaati K+raisihopi nisataiw giwunyaahohiy+hiyaati n+ni sangi ap+paahi awaind+handi maar+ho nasanyohiy+hiyaate, n+ni kimandi w+ndi sangi kasat+tandiyohit+mandapi sahi w+ndi nanip+mimatiw+ise. Awais+ho asis+haapi gw+nyaati ami mmos+r+hi+ret+ siyate. Ko Awais+ho asis+ha nehi naasaapi k+naungw+ha 1,000 kiyataise tati ami k+naungw+ha 1,000 kiyahaapi asis+ha nehi naasaahihe, tati

gwinyaati mmonahore. ⁹ Iyataati Awaisiho wapa kaitandi watipitati piwiha katimbipa kaitandi ko bipi ahiyati neti mehiyataamaise, ami isihiya usa sikaiwi gwinyaahohirihireto. Owetise. Ami ko utaaho wo neti nihirinati owetitandihandapi poundataise. Aih ko isihiya nahatiya kiyaami maipihaiwa kiyohiwaiwaatihapi japihi nepemaitiwi koenda napitaatiwi maaritataise. Siyati ko maaritati gwinyaataati namati isihiya japihi nepemaititaatiwi koenda napisaihi numwaitandi bipi jatimi notaise.

Kimati Yapimbatuni Ami Yamihapatuni Owetitaise

¹⁰ Ami Awaisiho nehi akohi ikohiya ikondaatiwi nasohipatamatiyati napitaise. Nasonihi sura asisaha seti yamihapati awaindahandi ganati tautati uutati nutati katinihi owetitaise. Iyonihi kahapaamapi ipiho waatihoho ami kaumbwaati yamihapataatihi ahotimbipa sisihara tihati owetitaise. Iyati ami yapipatuni ami yapipataapihi ahotimbipa nahataapa sisihara tihati nasasiwati nasihandiwati kapaanihi notiwetitaise. ¹¹ Autaahaatiho saiwaisi siyati sireti nemaitaise. Isi ami sahi ninapitaiwi daiwi bitoaitaatiwe? Sahi Autaahaatihoai nunyaniwami ko maaritati gwinyaasirihireti japepilirwi ami titihi gaahiyaati daiwise. ¹² Aiwisi sireti sahi daiwi bitotawa asisaha Autaahaatiho nasati isihiyai neti tipitapaati usondandihuraapi jatawaawi, ami ka keti noaipaitandi sahi nepi detemapise. Ami asisa seti sura sisihara yamihapati tihati owemati ami

yam+hapataat+hi ahotimb+pa ip+ho waat+ho am+ kaumbwaatisangi sis+ha t+hat+ nasasiwat+ nut+r+mat+ nas+hand+w+taise. ¹³ Autaahaat+ho saiwais+ siyat+ nemahon+h+ owendaahand+ kand+ nyah+ K+raisihom+ is+hiyaan+ Autaahaat+ho yam+hapatun+ am+ yap+patun+ as+pat+ ahaitand+ ko wat+p+tat+ p+w+ha katis+ha k+ret+ kiyon+h+ noaipaitaise, taat+ aim+ mmona gw+nyawaat+ is+wat+haayo. Iyaat+ Autaahaat+ho yam+hapat+, am+ yap+pat+ as+pat+ kiyat+ ahion+h+ am+ is+hiya K+raisihop+ g+wunyaahohiy+hiya kataat+hi nandaapi, Autaahaat+ho maarit+ gw+nyaaas+r+h+ret+ japep+h+r+w+ is+hiya nahatiya nahataap+p+hi neh+ t+t+hi gaahaiwaah+hi kaiw+ bim+taat+w+hat+ noaipaitand+handap+ jat+haayo.

¹⁴ Is+ nis+ nais+hiyaat+ nisataiw+ K+raisihop+ g+wunyaahohiy+hiyaat+ n+n+ sangi ap+paah+ awaand+hand+ maar+ho nasanyohiy+hiyaate, sah+ Autaahaat+ho is+hiya yap+pataap+hiyai net+ tip+tapaat+ usondand+huraap+ jatawaaw+, sah+ maip+h+hand+ kamaiw+ t+t+hi gaahiyaat+ am+ is+hiya nahatiyaisaw+ bipi napaisaat+ yat+hi ipatisan+w+ bimaaw+se. Am+ ko sangi jasonataat+ kipat+ at+ha owetat+ am+ is+hiya wapaap+ sangi ikw+sitaat+w+hapa owehiyaat+tan+hi sap+ ko maarit+tando. ¹⁵⁻¹⁶ Awais+ho nyah+ nepemait+t+haaw+ jatataise, am+ nyah+ nepemaitisaih+ nyangi ko jap+hi+ nanyamaitando. Iyat+ is+hiya maip+hiyaisat+ ahoyat+ nyangi net+ w+nd+ tip+tapaat+ maanyondando. Iyataat+ am+ nyam+ naisoho nyamatiyat+ K+raisihop+ g+wunyaas+ho nyah+ koai maar+ho ap+paah+ awaand+hand+ nunyoh+ho

Porihoi Autaahaatihō gwinyaitandihandī numwihī, sapi piwihā utipihooatihī jipati-piyati ami komi utipihō nahatewaatihī kīmaiwa kaiwaapi piwihā naasika katati jipati-piyataise. Iyataati ami akite, Porihō piwihā katati jipati-paiwaiwaami otihatihapi piwihā wiwaami tanyaaha apipaahi naanjhaiwaare, nyahi kaiwaami tanyaaha wīndi biyaati gimunyaito. Iyataati ami isihiya Autaahaatihomī piwihā komi piwihāami utipihooatihī aimi jihī jipati-pindiwaiwaami tanyaahaapi nesipapi katitaati-wihandapi wīndi mmoniwī nepi namausesipainjihī kihiri kihiri asireti nepemaihiriwī nepi katohipatamataiwī, Porihomī piwihā katati jipati-paiwaiwa wiwaami tanyaahaapi naanjati isihiyai namusesipainjiwaiwa nepi kihireti nepemaihiriwī katawaatopo, ami kiya wīndi bapaiwī nga Kīraisihomīhaiwaapi akiti biyati gīmaawunyaatati ami wīndi namusesipatati kiyaamiheti notī wīndi watipimetahiyaaso. Isi kiya saiwī saiwa kiyohiwīmaiwaapi Awaisihō ipotihura kiyai neti tipitapaati usonati yaawati naanjhaiwa nunyati nemaitandihyaare.

Pitaaho Autaahaatihō Kīraisihomī Isihiyai Iwitatamasitihandapi Kinyi Gaahōje Gaare Undati Koi Mepi Autaahemwataise

¹⁷ Ami sahihi nisi naisihyaati nisataiwī Kīraisihopi gwunyaahohiyihyaati ami sangi ninī nisi apipaahi awaīndihandī maarihō nasanyohiyihyaate, isihiya Autaahaatihomī piwihā nepi kihiri kihireti nepemaihiriwī

katohiy+hiyai Autaahaat+ho nemasit+handap+
 aim+ mmon+w+ gisunyaatahiyaate. Is+
 am+ sah+ sawanaat+ baiw+ jat+n+w+hiyaat+
 bitosawise. Jat+n+w+ bitotawaaw+ am+ sah+
 is+hiya kih+i+ as+ret+ kaiw+ Autaahaat+homi+
 w+n+hap+pa nemahohiy+hiyaam+ as+ra w+ret+
 kiyoh+waiwaat+i+ kiya sangi w+nd+ asisi
 namaisai+h+, am+ sah+ sam+ and+tit+w+ wat+p+i+w+
 K+raisihop+ g+wunyaap+ bitohoh+i+hand+
 namap+ am+ t+mahiyaw+ w+nd+ nep+
 namosas+indaat+wo. ¹⁸ Is+ am+ sah+ saiw+ w+nd+
 nep+ namosas+indaat+w+, Jisas+ K+raisiho nyam+
 Awais+ho nyangi nyainjatati am+ nyangi nyam+
 maip+haiwaat+hap+ jap+h+ nanyamaas+ho nyah+
 gaahand+ w+nd+ kamaayaat+ neh+hand+ ko
 gaahand+ kanyisati nany+nyahore. Aih+ am+
 sah+ kop+ nga mmon+w+ gisunyaatahiyaate.
 Is+ Sah+ sand+ kop+ mmon+w+ gisunyainj+i+nd+
 nep+ awaindemap+, am+ neh+hand+ gaahand+
 sangi kasind+ndap+ mw+i+pisaw+ mmon+w+
 nep+ wat+p+i+w+ kop+ gw+nyaap+ise. Sand+
 sah+ K+raisihop+ mmon+w+ gisunyaatind+nd+
 awaindemap+ kiyaat+n+h+ kaim+ nuw+ise
 manyinya nandapa nasisoar+ nan+w+
 gw+nyanim+ niyoh+patamataiwo. Iyataat+
 am+ ko Awais+ho amb+pat+ awaipatisahos+
 nyah+ wanun+ am+ jinjap+h+ jinjap+h+ koai
 mep+ autaahewaumwait+haawo. Ak+te. N+n+
 Pitaahon+i+ ut+p+ho k+mo j+pat+piyataayo.

Autahaatihomi Piwaha Gaaha Waniha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad